

18. OBRAZOVANJE I USAVRŠAVANJE

18.1. PREDŠKOLSKO, OSNOVNO, SREDNJE I STRUKOVNO OBRAZOVANJE

18.1.1 Pravni okvir

Osnovni propis koji uređuje **predškolski odgoj i obrazovanje** je Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi (NN10/97). Prema odredbama Zakona predškolski odgoj obuhvaća djecu od šest mjeseci života do polaska u osnovnu školu.

Predškolski odgoj obuhvaća programe odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi koji se ostvaruju u dječjim vrtićima i drugim ustanovama. U skladu s razvojnim osobinama i potrebama djece te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji.

Pojedini elementi preciznije su definirani brojnim podzakonskim provedbenim propisima, a pitanja posebnih potreba (programi za djecu s teškoćama u razvoju, programi za darovitu djecu, programi za djecu pripadnike nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, programi za djecu naših građana u inozemstvu i programi predškole) uređena su Državnim pedagoškim standardom.

Rad stručnih djelatnika koji provode programe predškolskog odgoja uređuje poseban pravilnik, a njihova prava kao i njihove obveze iz radnog odnosa regulirana su temeljnim i granskim kolektivnim ugovorom. Stručno usavršavanje i napredovanje u zvanja omogućeno je svim zaposlenicima koji provode programe predškolskog odgoja.

Predškolska djelatnost u Republici Hrvatskoj je u potpunosti decentralizirana, još od 1993. godine. Osnivači predškolskih ustanova osiguravaju sredstva za njihov rad, a drugi zakoni uređuju i obveze jedinica lokalne samouprave prema provedbi predškolskog odgoja na njihovom području. Oni planiraju mreže dječjih vrtića sukladno županijskim mjerilima koji uređuju sva druga pitanja financiranja te djelatnosti.

Temeljni propis za **osnovnoškolsku djelatnost** je Zakon o osnovnom školstvu (NN 69/03). Sukladno Zakonu i temeljem ustavne odredbe osmogodišnje osnovno školovanje u Republici Hrvatskoj obvezno je za svu djecu u dobi od šeste godine života. To se odnosi na svu djecu koja imaju boravište u Republici Hrvatskoj bez obzira na njihovo državljanstvo. Svrha i ciljevi osnovnog školstva definirani su Zakonom i usmjereni su na kontinuirani razvoj učenika kao duhovnog, tjelesnog, moralnog, intelektualnog i društvenog bića u skladu s njegovim sposobnostima i sklonostima. Zakon regulira način utvrđivanja i financiranja javnih potreba u osnovnom školstvu, djelatnost osnovnoga školstva položaj, osnivanje i prestanak osnovne škole, te nastavni plan i program, organizaciju nastave, prava i obveze učenika uključujući način praćenja i ocjenjivanja, načela zdravstvene i socijalne skrbi učenika, osnovna prava i obveze učitelja i stručnih suradnika i način zapošljavanja, osnovno školovanje odraslih, upravljanje školom te obveznu dokumentaciju koju škole vode. Osim navedenih propisa u osnovnoškolskom sustavu primjenjuju se i opći propisi koji reguliraju rad ustanova i radne odnose, posebni propisi koji reguliraju specifične segmente unutar djelatnosti (Zakon o knjižnicama, Zakon o socijalnoj skrbi i sl.) te ugovori s vjerskim zajednicama u kojima je definirana provedba izborne nastave konfesionalnog vjeronauka u osnovnim školama. Osnovno školovanje pripadnika nacionalnih manjina provodi se prema odredbama Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (NN 51/00). Uvjeti i postupak odobravanja udžbenika regulirani su Zakonom o udžbenicima za osnovnu i srednju školu (NN 117/01), a nadzor nad radom osnovnoškolskih ustanova provodi se na temelju Zakona o prosvjetnoj inspekciji (NN 50/95 i 73/97) i Zakona o stručno-pedagoškom nadzoru (NN 73/97).

Osnovni je propis kojim se uređuje **srednje školstvo** Zakon o srednjem školstvu donesen 1992. i dopunjavao do 2002. te utvrđen kao pročišćeni tekst 2003. godine (Narodne novine, br. 69/03). Na osnovu tog Zakona pravno je i programski uređena djelatnost, od cilja i zadaća srednjoškolskog obrazovanja do osnivanja, vlasništva i ustroja srednjoškolskih

ustanova, prava i obveza nastavnika i učenika i načina financiranja djelatnosti. Tim je Zakonom i ostalim školskim propisima donesenim u skladu s tim i drugim zakonima utvrđen cilj i osnovne zadaće srednjeg školstva kao djelatnosti za temeljitu pripremu (obrazovanje i osposobljavanje) mladeži i odraslih osoba za nastavak obrazovanja i za profesionalan rad u prvom zanimanju kao i za stalne promjene u tehnologiji proizvodnog i drugog rada, zatim uvjeti i postupci za osnivanje javnih i privatnih škola i odobravanje njihova rada, struktura i trajanje programa obrazovanja, stručni uvjeti za rad u nastavi i ostala važna pitanja za rad srednjeg školstva.

Na osnovu tih propisa srednje je školstvo ustrojeno na oko 460 vrsta programa obrazovanja u nekoliko osnovnih skupina škola različitog trajanja, i to: u gimnazijama s općeobrazovnim programima četverogodišnjeg trajanja, u tehničkim i ostalim strukovnim školama sa strukovnim programima četverogodišnjeg trajanja i u industrijskim i obrtničkim školama sa strukovnim programima trogodišnjeg (a iznimno za najjednostavnija zanimanja i dvogodišnjeg) trajanja.

Navedenim propisima utvrđeno je i pravo mladih osoba koje su završile osnovnu osmogodišnju školu na upis u redovno srednjoškolsko obrazovanje pod jednakim uvjetima, a u skladu s njihovim sposobnostima od kojih zavisi i izbor vrste i složenosti tog obrazovanja. U posljednjih deset godina to pravo je koristilo na teret državnog proračuna oko 99 posto mladih koji su završili osnovnu školu.

Što se tiče posebnih pitanja sustava i rada u ovoj djelatnosti kao što su obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina, nadzor nad radom škola, udžbenici, knjižnice, vjeronauk u školama, obrazovanje stranaca i slično, ona su uređena zakonima navedenim u prethodnom tekstu za osnovnoškolsku djelatnost kao i podzakonskim aktima o pravilima za upise učenika u srednje škole.

Pravo upisa u srednju školu (u programe obrazovanja odraslih) pod jednakim uvjetima imaju i odrasle osobe s razlikom što one same ili njihovi sponzori plaćaju troškove obrazovanja.

Analiza stanja u segmentu obrazovnog sustava koji se odnosi na nadzor odnosno prosvjetnu inspekciju pokazuje da se u ostvarivanju zakonitog poslovanja i obavljanja djelatnosti odgoja i obrazovanja školske ustanove suočavaju se sa znatnim poteškoćama, koje su, između ostalog, uzrokovane: nedostatkom stručnog kadra, tromošću unutarne programske i ustrojstvene strukture otporom prema vlastitom razvoju, lošim propisima kao i zastarjelošću koncepta školskog nadzora, uslijed čega se pokazuju i slabosti u radu prosvjetne inspekcije kao jednog segmenta u sustavu odgoja i obrazovanja.

Donošenje novog Zakona o prosvjetnoj inspekciji tijekom 2004. godine trebalo bi osigurati jedinstven inspeksijski nadzor nad radom školskih ustanova u uvjetima decentraliziranih funkcija u odgoju i obrazovanju i razgraničiti poslove prosvjetne inspekcije od poslova stručno-pedagoškog nadzora u školskim ustanovama.

U odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske nisu razvijeni modeli vanjskog vrednovanja učenikovih postignuća (znanja, sposobnosti, vještina) i uspješnosti odgojno-obrazovne ustanove. Upravo zbog toga što nema egzaktnih pokazatelja otežano je uvođenje inovacija u nastavni proces, upravljanje sustavom i kreiranje obrazovne politike.

Uspostavljanje nacionalnog sustava u Republici Hrvatskoj, kojim bi se osiguralo valjano, pouzdano i objektivno vrednovanje rezultata procesa obrazovanja nužno je za unapređivanje kvalitete obrazovanja u hrvatskim školama. Nezavisan sustav vrednovanja, temeljen na visokoj profesionalnosti i etičnosti, može pomoći svim subjektima u odgojno-obrazovnom procesu – prije svega učenicima i nastavnicima – da se usredotoče na poželjne ciljeve obrazovanja i da ih nastoje ostvariti radom i zalaganjem.

Slijedom navedenog, u srpnju 2003. godine u saborsku proceduru upućen je Prijedlog zakona o Nacionalnom ispitnom centru obrazovanja, donošenjem kojeg će se stvoriti pravne pretpostavke za osnivanje Nacionalnog ispitnog centra obrazovanja, propisati njegova djelatnost i ustroj te ostala pitanja za obavljanje njegove djelatnosti odnosno poslova vanjskog vrednovanja obrazovanja.

Prioriteti za 2004. godinu obuhvaćaju:

1. u okviru Programa za nacionalne manjine, izradu Programske orijentacije za nacionalne manjine i praćenje primjene programa,
2. inoviranje, praćenje i evaluaciju primjene Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo - unapređivanje programa u sklopu stručnog usavršavanja odgajatelja i učitelja,
3. integraciju romske djece uključivanjem u redovni odgojno obrazovni sustav,
4. rano učenje i poučavanje stranih jezika - uvođenje ranog učenja stranog jezika u prve razrede osnovnih škola, praćenje realizacije i vrednovanje te
5. realizaciju projekta za prepoznavanje i usvajanje multikulturalnih vrijednosti kao načina suvremenog života za nastavnike osnovnih i srednjih škola.

18.1.2. Institucionalni okvir

Za područje osnovnog i srednjeg, u okviru kojeg je i strukovno obrazovanje nadležne su sljedeće institucije: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zavod za školstvo, Vijeće za školske udžbenike, Vijeće za strukovno obrazovanje i Vijeće za opće i umjetničko obrazovanje te osnovne, srednje i strukovne škole.

Prema članku br. 17. Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija (NN 199/03), Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa obavlja:

- upravne i druge poslove u području prosvjete koji se odnose na: sustav predškolskog odgoja, osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja u zemlji i inozemstvu; nastavne planove i programe; udžbenike, normative i standarde te druge uvjete za odgojno-obrazovni rad; razvitak školstva; stručno obrazovanje i usavršavanje odgajatelja, učitelja i nastavnika; učenički standard; inspekcijski i stručno-pedagoški nadzor, osnivanje i nadzor nad zakonitošću rada ustanova te osiguravanje financijskih i materijalnih uvjeta za rad u odgoju i obrazovanju.
- upravne i druge poslove na području športa i tjelesne kulture koji se odnose na: razvitak športa, zaštitu i podizanje zdravlja djece, mladeži i odraslih te na djelatnost udruga u ovom području.
- upravne i druge poslove koji se odnose na: osposobljavanje djece, mladeži i odraslih za stjecanje tehničkih znanja i vještina te djelatnost udruga u ovom području
- te druge poslove koji su mu stavljeni u nadležnost.

U cilju povećanja kvalitete i učinkovitosti odgojno obrazovnog sustava Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa provodi niz dugoročnih projekata:

- Evaluacija nastavnih programa i razvoj modela kurikuluma za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj
- Samoevaluacija i eksterna evaluacija u funkciji unapređivanja kvalitete odgoja i obrazovanja, s državnom maturom
- Razvoj modela cjeloživotnog obrazovanja učitelja
- Model osnovnog i srednjeg školovanja s podprojektima: optimalizacija školske mreže, ljudski potencijali za promjene hrvatskog školstva, ekonomsko-financijski aspekti reforme osnovnog i srednjeg školovanja

Djelatnost Zavoda za školstvo je praćenje, unapređivanje i razvoj sustava odgoja i obrazovanja za područje ranog (predškolskog), osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja te školovanje djece hrvatskih građana u inozemstvu.

U obavljanju djelatnosti, Zavod za školstvo Republike Hrvatske:

- utvrđuje i razvija kurikulum za pojedina područja (izrađuje nastavne planove i programe, sudjeluje u izradi obrazovnih standarda, utvrđuje metodologiju poučavanja i učenja, izrađuje kataloge postignuća učenika, daje mišljenje o nastavnim programima u postupku licenciranja odgojno-obrazovnih ustanova, te obavlja druge poslove u vezi s

kurikulumom, u skladu sa zakonom),

- pruža stručno-pedagošku pomoć odgajateljima, učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima, prati i unapređuje sustav njihove trajne izobrazbe i napredovanja, te obavlja pedagoški uvid u ostvarivanje nastavnog plana i programa,
- izrađuje analize stanja te vodi akcijska i primijenjena istraživanja u sustavu odgoja i obrazovanja,
- ostvaruje zajedničke programe sa srodnim ustanovama, nastavničkim fakultetima, visokim školama, udrugama i stručnjacima u zemlji i inozemstvu, te obavlja informacijsko-dokumentacijsku i nakladničku djelatnost,
- obavlja druge poslove u sustavu odgoja i obrazovanja, u skladu sa Zakonom.

Odlukom ministra prosvjete i športa od 4. svibnja 2000. godine osnovano je Prosvjetno vijeće Ministarstva prosvjete i športa. Prosvjetno vijeće je osnovano kao stručno savjetodavno i radno tijelo Ministarstva prosvjete i športa (sada MZOŠ).

Prosvjetno vijeće ima sljedeće zadaće:

- razmatra i utvrđuje stručne i znanstvene podloge za promjene u školstvu, a posebno oblikovanje sustava odgoja i obrazovanja u cjelini i njegovim dijelovima;
- prati funkcioniranje sustava odgoja i obrazovanja u cjelini i u njegovim dijelovima te ministru predlaže mjere za njegovo unapređivanje;
- surađuje s drugim odgovarajućim tijelima u Republici Hrvatskoj na ostvarivanju zadaće iz ove odluke.

Odlukom ministra prosvjete i športa od 23. kolovoza 2000. godine imenovan je novi sastav i zadaci Vijeća za informatizaciju, kao stručnog, savjetodavnog i radnog tijela ministra prosvjete i športa.

Vijeće za informatizaciju ima sljedeće zadaće:

- razmatra i utvrđuje prijedlog strategije informatizacije školstva te program informatizacije Ministarstva prosvjete i športa;
- razmatra i utvrđuje stručne i znanstvene podloge te prijedloge normi i standarda vezanih uz pojedine programe i aktualnosti u informatizaciji školstva;
- utvrđuje i predlaže prioritete u ostvarivanju pojedinih programa i aktivnosti u informatizaciji školstva i Ministarstva te koordinira aktivnosti u realizaciji operativnih programa;
- prati ostvarivanje programa informatizacije te ministru predlaže mjere za njezino unapređenje;
- surađuje s odgovarajućim tijelima u Republici Hrvatskoj na ostvarivanju navedenih zadaća.

Odlukom ministra prosvjete i športa od 11. ožujka 2002. osnovano je Vijeće za školske udžbenike čija je zadaća izrada udžbeničkog standarda, elemenata i instrumentarija za ocjenu usklađenosti udžbenika i priručnika s udžbeničkim standardom, nastavnim sadržajima, ciljevima odgojno-obrazovnog rada i drugih akata iz djelokruga svoga rada. Vijeće za udžbenike svoj rad temelji na odredbama Zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu i Poslovnika o radu Vijeća za školske udžbenike.

Vlada Republike Hrvatske donijela je 02. listopada 2003. Odluku o osnivanju dva nova vijeća (Narodne novine 158/03.): Vijeće za strukovno obrazovanje i Vijeće za opće i umjetničko obrazovanje.

Vijeće za strukovno obrazovanje kao međuresorno, stručno i savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske ima sljedeće zadaće:

- sudjeluje u koordinaciji i praćenju unaprjeđivanja strukovnog obrazovanja;
- razmatra i priprema nastavne planove i programe u strukovnom obrazovanju;
- predlaže predmetne kataloge znanja i vještina za sve stručno-teoretske i praktične predmete;

- predlaže normative i standarde za opremu strukovnih škola, te učila za stručno teoretske predmete;
- priprema i predlaže standarde obrazovanja odraslih;
- daje stručna mišljenja i preporuke o projektima u području strukovnog obrazovanja.

Vijeće za opće i umjetničko obrazovanje je također međuresorno, stručno i savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske ima sljedeće zadaće:

- sudjeluje u koordinaciji i praćenju unaprjeđivanja općeg i umjetničkog obrazovanja; Razmatra i predlaže:
- nastavne planove i programe predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja, te obrazovanja odraslih;
- normative i standarde u školskom sustavu;
- modele obrazovanja odgojitelja, učitelja i nastavnika;
- oblike internog, eksternog i međunarodnog vrednovanja obrazovnih postignuća;
- donošenje zakonskih i podzakonskih akata;
- kriterije za izradu mreže odgojno-obrazovnih ustanova;
- sustav potpore djeci i učenicima s posebnim potrebama.

18.2. VISOKO OBRAZOVANJE

18.2.1. Pravni okvir

Područje visokog obrazovanja uređuju Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03) i Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija (NN158/03).

Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju uređuju se sustavi znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja.

Visoko obrazovanje se temelji i na:

- akademskim slobodama, akademskoj samoupravi i autonomiji sveučilišta,
- otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici,
- nedjeljivosti sveučilišnoga nastavnog rada i znanstvenog istraživanja, odnosno umjetničkog stvaralaštva,
- uzajamnosti i partnerstvu pripadnika akademske zajednice,
- europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji te usklađivanju s europskim sustavom visokog obrazovanja,
- poštivanju i afirmaciji ljudskih prava,
- jedinstvu stručnog i obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za stručna znanja i vještine,
- konceptu cjeloživotnog obrazovanja,
- povezanosti sa srednjoškolskim obrazovanjem,
- interakciji s društvenom zajednicom i obvezi sveučilišta, veleučilišta, visokih škola i javnih znanstvenih instituta da razviju društvenu odgovornost studenata i drugih članova akademske i znanstvene zajednice.

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju predviđa sveučilišno obrazovanje kroz tri razine: preddiplomski studij, diplomski studij i poslijediplomski studij. Zakonom je predviđeno da će se ustrojavanje i organizacija studija početi provoditi najkasnije od ak. god. 2005/2006.

Zakon predviđa obavezno uvođenje ECTS sustava, uvođenje dodatka diplomi (Diploma Supplement), promicanje mobilnosti, promicanje europske suradnje u osiguranju kvalitete, te promicanje europske dimenzije u visokom školstvu.

Zakonom o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija uređeno je područje priznavanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija u Republici Hrvatskoj. Zakonom se propisuje brži postupak i utvrđuju uvjeti priznavanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija, kao i dijelova obrazovanja, razdoblja studija ili položenih ispita, radi usvajanja načela Lisabonske konvencije.

Prioriteti za 2004. godinu na području visokog obrazovanja predstavljaju:

1. usklađivanje metodologije za praćenje broja studenata na visokim učilištima u RH između Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i Zavoda za statistiku te
2. praćenje broja stranih studenata na VU u RH po kriteriju zemlje porijekla.

18.2.2. Institucionalni okvir

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju utvrđuje osnivanje Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, Nacionalnog vijeća za znanost i Agencije za znanost i visoko obrazovanje.

Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje je stručno i savjetodavno tijelo koje brine za razvitak i kvalitetu cjelokupnog sustava visokog obrazovanja Republike Hrvatske.

Zadaće Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje:

- predlaže i potiče donošenje mjera za unapređenje visokog obrazovanja
- predlaže projekciju mreže javnih visokih učilišta u Republici Hrvatskoj
- daje suglasnost na uvjete Rektorskog zbora i Vijeća veleučilišta i visokih škola za stjecanje znanstveno-nastavnih, umjetničko-nastavnih i nastavnih zvanja
- predlaže ministru pravilnike o mjerilima i kriterijima za osnivanje i vrednovanju visokih učilišta i studijskim programima
- imenuje recenzente i daje mišljenje o osnivanju visokih učilišta i studijskih programa
- provodi vrednovanje visokih učilišta i studijskih programa te predlaže ministru izdavanje dopusnica

Zajedničke zadaće Nacionalnog vijeća za znanost i Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje:

- predlažu Vladi Republike Hrvatske raspodjelu financijskih sredstava predviđenih u proračunu Republike Hrvatske za znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje
- raspravljaju pitanja vezana uz policentrični sustav znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj te predlažu i potiču mjere za njegov razvoj
- predlažu i potiču mjere za sudjelovanje drugih subjekata, posebno drugih organa državne uprave, organa lokalne samouprave te gospodarskih subjekata u sustavu znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja
- predlažu mjere i poduzimaju aktivnosti za afirmaciju i napredovanje znanstvenog i nastavnog podmlatka
- imenuju članove Savjeta za financiranje znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, osim onih koje imenuje ministar
- predlažu članove Odbora za etiku
- zajedničke sjednice održavaju se najmanje jednom godišnje

Agencija je specijalizirana ustanova koju uredbom osniva Vlada Republike Hrvatske radi provođenja stručnih poslova pri vrednovanju znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja te obavljanja poslova vezanih uz priznavanje diploma i kvalifikacija.

Agencija obavlja stručne poslove u postupku vrednovanja:

- znanstvenih organizacija odnosno visokih učilišta
- znanstvenih projekata i kolaborativnih znanstvenih projekata prijavljenih na natječaje Ministarstva, znanstvenih projekata prijavljenih na natječaje drugih ministarstava i ostalih korisnika proračuna kao i znanstvenih projekata koje financiraju drugi izvori na njihov zahtjev

- nacionalne znanstvene mreže, posebice u odnosu na racionalno i svrhovito korištenje kapitalne znanstvene opreme
- studijskih programa na visokim učilištima
- sustava za unapređenje i kontrolu kvalitete koji se uspostavljaju na visokim učilištima odnosno u postupku akreditacije studijskih programa
- prikuplja i obrađuje na nacionalnoj razini podatke vezane uz sustav znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja
- provodi osnivanje nacionalne mreže za osiguravanje kvalitete visokog obrazovanja uključene u europsku mrežu za osiguranje kvalitete i nacionalnog informacijskog centra i nacionalne mreže ureda za prepoznavanje diploma i kvalifikacija ostvarenih u obrazovnim sustavima izvan Republike Hrvatske koji su uključeni u europsku mrežu informacijskih centara

18.3. POLITIKA ZA MLADE

18.3.1. Pravni okvir

Vlada Republike Hrvatske usvojila je u siječnju 2003. godine *Nacionalni program djelovanja za mlade* (dalje: *Nacionalni program*), koji donosi prioritete strategijske ciljeve za djelovanje svih činitelja politike prema mladima u razdoblju do 2008. godine. Nacionalni program prethodno je podržao i Hrvatski sabor (u mjesecu listopadu 2002. godine). Nacionalni program izravna je, i prva u nizu, inicijativa Vlade Republike Hrvatske usmjerena poticanju brojnih aktivnosti kojima se nastoje implementirati međunarodni dokumenti s područja razvoja politike prema mladima. Donošenje *Nacionalnog programa* prvi je korak u poboljšanju legislative koja se odnosi na potrebe i probleme mladih, u definiranju zadataka pojedinih resora i stručnih institucija u sustavu državne uprave u ispunjenju ustavnih, zakonskih i međunarodnih obveza vezanih uz mlade, u izgradnji konstruktivnog i partnerskog odnosa s nevladinim organizacijama te jedinicama lokalne samouprave u postizanju zadanih i zajedničkih ciljeva. U nastajanju Nacionalnog programa sudjelovalo je više od 1000 mladih Hrvatske.

Nacionalni program sadrži sljedeća područja:

- obrazovanje i informatizacija
- zapošljavanje i poduzetništvo
- socijalna politika
- zdravstvena zaštita i reproduktivno zdravlje
- aktivno sudjelovanje mladih u društvu
- izgradnja civilnoga društva i volonterski rad
- kultura mladih i slobodno vrijeme
- mobilnost, informiranje i savjetovanje.

Za svako od navedenih područja predviđeno je niz mjera (ukupno 110) za čiju su razradu i provedbu zadužena tijela državne uprave koja su u Programu predložena kao nositelji pojedinih aktivnosti.

Smjernice politike prema mladima koje se ovim Nacionalnim programom operacionaliziraju su:

- unaprijediti zakonodavstvo koje se odnosi na potrebe i probleme mladih;
- definirati zadatke pojedinih resora, nadležnih tijela državne uprave i javnih ustanova u ispunjenju međunarodnih, ustavnih i zakonskih obveza Republike Hrvatske vezanih za mlade;

- poboljšati kvalitetu života svih građana, a posebice mladih, uvažavajući njihove interese, a prema europskim standardima i modelima dobre prakse;
- uključiti što veći broj mladih u procese odlučivanja, posebice o potrebama i problemima mladih;
- pomladiti upravljačke strukture društva;
- mobilizirati sve potencijale u društvu, posebice mlade i najkreativnije članove zajednice za stvaranje novih materijalnih i duhovnih vrijednosti, za otvoreni i samoodrživi razvoj, aktivnu ulogu u procesu europskih integracija i razvitka demokratskoga društva i pravne države;
- stvaranjem uvjeta za afirmaciju mladih u Hrvatskoj, smanjiti njihovo iseljavanje i poticati povratak i integraciju iseljenika u hrvatsko društvo;
- izgraditi konstruktivan i partnerski odnos s nevladinim udrugama mladih i za mlade te jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u postizanju ciljeva na dobrobit mladih.

Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži izradio je prijedlog *Zakona o vijećima mladih*, kojim će se regulirati osnivanje, status i njihovo ustrojstvo. Vijeća mladih osnivala bi se na lokalnoj razini (općine i gradovi) od predstavnika lokalnih udruga mladih i za mlade, političke mladeži, učenika, studenata i predstavnika lokalne zajednice, a bila bi zadužena za zastupanje interesa i potreba svih skupina mladih na razini određene zajednice, koordinaciju aktivnosti za mlade, te sudjelovala u radu općinskih i gradskih vijeća te županijskih vijeća (bez prava formalnog odlučivanja). Vijeća mladih općina i gradova bi se međusobno povezivala i putem svojih predstavnika tvorila županijska (regionalna) vijeća mladih. Donošenje Zakona o vijećima mladih očekuje se u lipnju 2004. godine.

Nacionalni odbor za razvoj volonterstva (radno tijelo Savjeta za razvoj civilnoga društva) izradio je krajem 2002. godine *Analizu postojećeg pravnog okvira za volontiranje u Republici Hrvatskoj*, koja je pokazala da hrvatski pravni sustav, osim nekih odredbi Zakona o radu koje propisuju mogućnost volonterskog rada u svrhu stručnog osposobljavanja za obavljanje poslova određenog zanimanja, trenutno ne pruža zadovoljavajući pravni okvir za volontiranje tj. za pružanje usluga koje pojedinac dobrovoljno i bez naknade pruža drugoj osobi ili za korist druge osobe. Na inicijativu Nacionalnog odbora za razvoj volonterstva, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske izradio je nacrt prijedloga Zakona o volonterskom radu kojeg je tijekom srpnja 2003. godine uputio na javnu raspravu. U nacrtu prijedloga Zakona o volonterskom radu definirani su pojmovi: volontiranje, volonterske usluge, volonter, volontiranje maloljetnika, korisnik volonterskih usluga, organizatori volonterskih usluga, naknada troškova, ugovor o volontiranju (oblik ugovora, prava i obaveze volontera, prestanak ugovora, odgovornost za štetu, volonterska knjižica), prava iz socijalnog osiguranja (mirovinsko, zdravstveno osiguranje i prava za slučaj nezaposlenosti) te međunarodni volonteri. U članku 19. Nacrta prijedloga Zakona definirano je da strani državljani koji žele volontirati u Republici Hrvatskoj ne trebaju imati radnu dozvolu, no ostavljena je i alternativna odredba po kojoj se propisuje obveza posjedovanja osobne radne dozvole. Koje će se rješenje prihvatiti pokazat će javna rasprava čiji završetak se očekuje u listopadu 2003. godine. Donošenje Zakona o volonterskom radu očekuje se u lipnju 2004. godine.

18.3.2. Institucionalni okvir

Politika prema mladima u Republici Hrvatskoj provodi na međuresornoj razini. Prema tome, u Republici Hrvatskoj postoje brojna tijela državne uprave koja su jednim svojim dijelom nadležna za provođenje određenih aspekata politike prema mladima. Na zakonodavnoj razini to su Saborski odbori :

- Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo
- Odbor za obitelj, mladež i sport

- Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu.

Na razini Vlade Republike Hrvatske, kao stalno radno tijelo za ovo područje zadužena je Koordinacija za društvene djelatnosti i ljudska prava te sljedeća ministarstva i druga tijela državne uprave:

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa,
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi,
- Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
- Ured za udruge,
- Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga

-

Međutim i ostala tijela državne uprave u jednom segmentu svog djelokruga rada nadležna su za pitanja mladih, budući da se problemi mladih rješavaju na međuresornoj razini. Stoga je u svakom ministarstvu imenovan povjerenik za mlade, koji su zaduženi za komunikaciju s mladima i provedbu Nacionalnog programa.

Za koordinaciju provedbe Nacionalnog programa i politike za mlade u širem smislu zaduženo je tijelo državne uprave nadležno za mlade.

Postoje i povremena radna, odnosno stručna, savjetodavna i međuresorna tijela Vlade RH :

- Povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe opojnih droga,
- Povjerenstvo za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih i
- Savjet za razvoj civilnog društva.

Temeljem Nacionalnog programa djelovanja za mlade Vlada Republike Hrvatske je 10. srpnja 2003. godine formirala *Savjet za mlade*.

Savjet za mlade je međuresorno, stručno i savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske sa zadaćom sudjelovanja u koordinaciji provedbe i evaluacije Nacionalnog programa djelovanja za mlade.

U ostvarivanju svoje zadaće, *Savjet za mlade*:

- prati i koordinira rad ministarstava i drugih tijela državne uprave, u svezi provedbe mjera iz Nacionalnog programa;
- daje stručna mišljenja o pokazateljima evaluacije provedbe Nacionalnog programa;
- sudjeluje u predlaganju kriterija za definiranje pojmova i statusa: "udruga mladih i za mlade" i "nacionalna udruga mladih i za mlade" u okviru odgovarajućih propisa (prema broju i dobi članova i vodstva, broju i raspodjeli ogranaka, programima usmjerenim mladima, broju i vrsti programa koje izvode na nacionalnoj razini, i sl.) te sudjeluje u predlaganju kriterija za ostvarivanje financijske potpore udruga mladih i za mlade;
- sudjeluje u osmišljavanju programa ministarstava i drugih tijela državne uprave usmjerenih mladima;
- daje stručna mišljenja u svezi donošenja, provođenja i usavršavanja operativnih planova za provedbu Nacionalnog programa;
- daje preporuke u svezi pravovremenog planiranja i predlaganja odgovarajućih sredstava na proračunskim pozicijama nositelja u skladu s utvrđenim operativnim planovima za provođenje Nacionalnog programa;
- sudjeluje u pripremi Izvješća o provedbi Nacionalnog programa.

Sastav Savjeta predložen je prema načelu nadležnosti, stručnosti i suradnje s civilnim segmentom društva i u skladu sa strateškim ciljevima Nacionalnog programa. Savjet čine predstavnici tijela u sustavu državne uprave te predstavnici stručnih i znanstvenih institucija i udruga mladih i za mlade. Predstavnike stručnih i znanstvenih ustanova te predstavnike udruga mladih i za mlade, Vladi Republike Hrvatske predlaže Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, temeljem uvida u djelovanje na području problematike mladih i prijedloga čelnika navedenih institucija. Rješenje o imenovanju članova Savjeta za mlade Vlada RH donijela je 18. rujna 2003. godine.

U sudbenoj vlasti postoje posebni sudovi za mlade. Od 1997. godine na snazi je Zakon o sudovima za mladež. Njime je posebno reguliran način suđenja maloljetnim počiniteljima

kaznenih djela, ali i kaznenopravna zaštita djece i maloljetnika te su zasnovani Sudovi za mladež. U postupku donošenja je i Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje.

Za razvoj politike za mlade iz perspektive cjelovitog društva, od posebnog su značaja i nevladine organizacije kojih je u Hrvatskoj, temeljem Zakona o udrugama, registrirano oko 20.000, među kojima je oko 300 udruga mladih i za mlade.

Dana 1. srpnja 2003. godine formirana je *Mreža mladih Hrvatske*, kao nevladina i neprofitna udruga koja zagovara i promiče interese i dobrobit mladih, na načelima tolerancije, razumijevanja, te poštivanja njihovih prava i potreba.

Temeljni programski ciljevi Mreže su:

- jačati samosvijest mladih za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu i javnom odlučivanju
- javno zagovarati donošenje i kvalitetnu provedbu nacionalnog i lokalnih programa djelovanja za mlade
- jačati civilno društvo pomoću osnaživanja udruga mladih i za mlade na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini
- suradnja, informiranje, razmjena i međusobna afirmacija udruga mladih i za mlade.

U svrhu ostvarenja ciljeva Mreža obavlja djelatnosti, kao što su npr. razmjena informacija, iskustava i programsko povezivanje, kreiranje i provedba zajedničkih programa, kampanja i javnih inicijativa, javno zagovaranje interesa i potreba mladih, partnerska suradnja s državnom i lokalnom upravom i samoupravom te međunarodna suradnja i razmjena mladih. Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži tijekom 2003. godine ostvario je suradnju s 36 klubova mladih, koji također značajno pridonose ostvarivanju ciljeva Nacionalnih programa.

Prioriteti za 2004. godinu u području politike za mlade su:

1. poticanje osnivanja vijeća mladih na lokalnim i regionalnim razinama,
2. jačanje regionalne suradnje mladih, organizacijom Foruma mladih iz jugoistočne Europe te
3. provedba programa neformalnog obrazovanja voditelja za rad s mladima.